

Het sterke werkwoord: o.t.t., voltooid deelwoord, gebiedende wijs

HET BELANGRIJKSTE IN HET KORT

Sterke werkwoorden

Onvoltooid tegenwoordige tijd

Bij een aantal sterke werkwoorden verandert de stamklinker in de 2e en 3e persoon enkelvoud van de o.t.t.

- De stamklinker **a** verandert in **ä**.
- De stamklinker **e** verandert in **i** of **ie**:
een korte **e** wordt een korte **i**, een lange **e** wordt een lange **ie**.

Voltooid deelwoord

Het voltooid deelwoord van alle sterke werkwoorden krijgt **ge-** vóór de stam en **-en** erachter. Soms verandert de stamklinker.

Gebiedende wijs

De stamklinker **e** verandert in de gebiedende wijs enkelvoud in **i** of **ie**. In de meervouds- en beleefdheidsvorm gebeurt dat niet.

	fallen <i>stam: fall-</i>	brechen <i>stam: brech-</i>	sehen <i>stam: seh-</i>
ich	falle	breche	sehe
du	fällst	brichst	siehst
er, sie, es	fällt	bricht	sieht
wir	fallen	brechen	sehen
ihr	fallt	brecht	seht
sie, Sie	fallen	brechen	sehen
voltooid deelwoord:	gefallen	gebrochen	gesehen
gebiedende wijs			
– enkelvoud	fall(e)	brich	sieh
– meervoud	fallt	brecht	seht
– beleefdheidsvorm	fallen Sie	brechen Sie	sehen Sie

Bij **geben**, **nehmen** en **treten** wordt de lange **e** echter een korte **i**.

	geben	nehmen	treten
ich	gebe	nehme	trete
du	gibst	nimmst	trittst
er, sie, es	gibt	nimmt	tritt
wir	geben	nehmen	treten
ihr	gebt	nehmt	tretet
sie, Sie	geben	nehmen	treten
voltooid deelwoord:	gegeben	genommen	getreten
gebiedende wijs			
– enkelvoud	gib	nimm	tritt
– meervoud	gebt	nehmt	tretet
– beleefdheidsvorm	geben Sie	nehmen Sie	treten Sie

Wat is een sterk werkwoord?

Sterke werkwoorden zijn werkwoorden waarvan de stamklinker kan veranderen in de vervoeging. Na de stam volgen de regelmatige persoonsuitgangen. De stamklinker verandert in het Nederlands en het Duits in de onvoltooid verleden tijd, en soms ook in het voltooid deelwoord. Bijvoorbeeld: *varen – voer – gevaren; drinken – dronk – gedronken; nemen – nam – genomen*. Soms verandert er nog meer: *eten – at – gegeten*

De klankverandering van sterke werkwoorden in de o.v.t. en het voltooid deelwoord is onregelmatig, dat wil zeggen dat het niet voorspelbaar is in welke klinker de stamklinker verandert. Iemand die Nederlands of Duits leert, moet dus weten welke werkwoorden sterk zijn en de vormen daarvan leren. Vaak gebeurt dat aan de hand van *stamtijden*. Dit zijn rijtjes met de vorm voor:

het hele werkwoord - 1e persoon enkelvoud o.v.t. – voltooid deelwoord. Bijvoorbeeld:
nemen – nam – genomen nehmen – nahm – genommen

De vormen van de gangbare sterke werkwoorden staan in een overzicht achter in dit boek. Je kunt ze ook opzoeken in een woordenboek. Daar staan ze bij het werkwoord zelf of in een aparte lijst.

Hoe herken je een sterk werkwoord in het Duits?

De algemene regel is: als een werkwoord sterk is in het Nederlands, is het Duitse werkwoord dat daarop lijkt meestal ook sterk.

Vanwege de gemeenschappelijke oorsprong van beide talen lijken de sterke werkwoorden wat betreft de vorm vaak op elkaar, maar soms heeft de betekenis zich in een andere richting ontwikkeld. Vergelijk het Nederlandse *varen* (met een boot) en *rijden* (met een vervoersmiddel op wielen of op een rijdier) met het Duitse *fahren* (met een boot of een vervoersmiddel op wielen) en *reiten* (op een rijdier).

Er zijn ook enkele Duitse sterke werkwoorden die niet lijken op het Nederlandse werkwoord: *ziehen* trekken

Net zoals zwakke werkwoorden, kunnen ook sterke werkwoorden een andere betekenis krijgen door een voorvoegsel, bijvoorbeeld: *geben – abgeben* afgeven – *ausgeben* uitgeven – *zugeben* toegeven

Van sterk naar zwak

Eigenlijk zijn sterke werkwoorden overblijfselen van oude vervoegingsvormen. In de loop der tijden werden steeds meer werkwoorden regelmatig oftewel zwak vervoegd (*leven – leefde – geleefd*), zodat nu verreweg de meeste werkwoorden zwak zijn. Ook nieuw ontstane werkwoorden zijn altijd zwak (*mailen – mailde – gemaild*). De werkwoorden die nu nog sterk zijn, vormen dus een kleine groep, maar het zijn wel de meest gebruikte. Dit geldt zowel voor het Nederlands als voor het Duits.

Sterke werkwoorden in de o.t.t.

In het Nederlands bestaat er voor zwakke en sterke werkwoorden geen verschil in de vervoeging van de onvoltooid tegenwoordige tijd. Vergelijk:

Zwak: *koken – ik kook, jij kookt, u kookt, hij kookt, wij koken, jullie koken, zij koken*

Sterk: *lopen – ik loop, jij loopt, u loopt, hij loopt, wij lopen, jullie lopen, zij lopen*

Ook veel Duitse sterke werkwoorden hebben in de o.t.t. dezelfde vormen als zwakke werkwoorden.

Alleen bij werkwoorden met een **a** of een **e** in de stam wijkt de vervoeging af: bij de 2e en 3e persoon enkelvoud verandert de **a** in een **ä** en de **e** in een **i** of **ie**.

Sterke werkwoorden met een stam op -t of -d

De regel dat persoonsuitgangen hoorbaar moeten zijn, geldt ook voor de sterke werkwoorden.

Sterke werkwoorden met een stam op **-t** of **-d** krijgen dus, net als zwakke werkwoorden, een **e** tussen de stam en de uitgangen **-st** of **-t**: *du bietest, er bietet, ihr bietet; du findest, er findet, ihr findet*

Er komt echter geen **e** tussen stam en uitgang als je aan de veranderde stamklinker al kunt horen dat het om de 2e of 3e persoon enkelvoud gaat. In dat geval

- komt bij de 2e persoon enkelvoud de **-st** direct achter de stam: *halten – du hältst; treten – du trittst*
- valt bij de 3e persoon enkelvoud de uitgang weg: *er hält; er tritt*

Omdat de stamklinker bij de 2e persoon meervoud niet verandert, komt er daar wél een **e** tussen stam en uitgang: *ihr haltet; ihr tretet*

Het voltooid deelwoord van sterke werkwoorden

Soms is de stamklinker van het voltooid deelwoord gelijk aan die van het hele werkwoord: *schlafen – geschlafen*, maar soms ook niet: *schwimmen – geschwommen*

In veel gevallen lijkt de klinkerwisseling op die in het Nederlands: *nehmen (nemen) – genommen (genomen)*, maar er zijn ook verschillen: *trinken (drinken) – getrunken (gedronken)*